

RINGMAJANDUSE
VÕIMEKUSE TÕSTMINE

KOHALIKU OMAVALITSUSE RINGMAJANDUSE TEEKAART NÕO VALD

Seisuga 31.08.2023

Koostatud projekti tegevuse „Ringmajanduse võimekuse tõstmine kohalikes omavalitsustes” raames.

KESKKONNAAGENTUUR

KLIIMAMINISTEERIUM

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Kohaliku omavalitsuse ringmajanduse teekaart

VALD/LINN	NÕO VALD
TEEKAARDI KOOSTAJA	Merike Poom
TOIMETAJAD	Kristjan Piirimäe, Margit Kull
KOOSTAMISE PERIOOD	3. mai – 31. aug 2023

Käesolev teekaart on koostatud eesmärgiga näidata omavalitsuse ringmajanduslike tegevuste prioriteete, eelistusi, kitsaskohti, lahendusi, konkreetseid tegevusi ning potentsiaalset koostööd erinevate sidusgruppide või teiste omavalitsustega.

Teekaardis on kaetud järgmised keskkonnaga seotud teemavaldkonnad:

- keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine KOV-is ja allasutustes;
- ringmajandusala teavitustegevus;
- jäätmemajanduse edendamine;
- keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamine;
- keskkonnajalajälje hindamine KOV-is ja allasutustes.

Teekaardis on kaetud järgmised äri- ja koostöömudelitega seotud teemad:

- kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine;
- ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine;
- koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel;
- ringmajandust edendavate projektide soodustamine KOV territooriumil;
- uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine.

SISUKORD

I EESMÄRGID JA PRIORITEEDID	4
II RINGMAJANDUSE PARIMAD PRAKTIKAD	5
III KOOSTÖÖ	6
LISA 1. TARTU MAAKONNA RINGMAJANDUSE ARENDAMISE VÄLJAKUTSED.....	7
LISA 2. ARENGU INDIKAATORID.....	9

I EESMÄRGID JA PRIORITEEDID

OMAVALITSUSE KITSASKOHAD, MIDA VÕIKS LAHENDADA RINGMAJANDUSE ABIL

- **ringmajanduse põhimõtete tutvustamine ja teadvustamine** - mõttemallide kujundamine, et ettevõtted juba oma tootmist planeerides näeksid ette võimaluse tootmisjääkide taaskasutamiseks; vajalik on olemasoleva olukorra analüüs, et aru saada, kus me oleme ja kuhu on võimalik liikuda
- **koostöö** - vajalik on koostöö nii omavalitsuste kui maakonna/maakondade tasandil

KESKKONNATEEMAD, MIS VAJAVAD LÄHIAASTATEL ENIM EDENDAMIST

- keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine KOV-is ja allasutustes
- ringmajandusalane teavitustegevus vajab arendamist
- jäätmemajanduse edendamine
 - ettevõtetele „Materjalivoog“ jäätmebörsiga liitumise propageerimine
 - koostöö laiendamine uus- ja taaskasutuskeskustega
 - korduskasutuseks sobilikele tekstiilesemetele (riided, jalanõud, mänguasjad) kogumismahuti(te) paigaldamine
 - koostöös mittetulundusühingutega parandustöökodade loomise toetamine ja vastava teavitustöö tegemine
 - eramajapidamistele kompostrite soetamise soodustamine
 - eriliigiliste jäätmete kogumiseks konteinerite paigaldamine
 - Nõo valda jäätmejaama/jäätmepunkti rajamine, kus toimuks ka ringmajanduse edendamine

ÄRIMUDELITE ARENDUSE JA KOOSTÖÖ TEEMAD, MIS VAJAVAD LÄHIAASTATEL ENIM EDENDAMIST

- kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine - vajab edendamist, kohalike ressursside kaardistamist ja nende kohta info kogumist
- ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine
- koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel
- ringmajandust edendavate projektide soodustamine KOV territooriumil

II RINGMAJANDUSE PARIMAD PRAKTIKAD

KESKKONNAGA SEOTUD PARIMAD PRAKTIKAD, MIS PAKUVAD HUVI

Keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine KOV-is ja allasutustes

- keskkonnasõbralike (riigi)hangete kompetentsikeskus
- avalike hoonete ja tee-ehituse rohehanked

Ringmajandusalane teavitustegevus

- "ringmajanduse saadikud" ettevõtetesse

Jäätmemajanduse edendamine

- ehitus- ja lammutusjäätmete müügiplatvorm
- jäätmejaama või -keskuse laiendamine ringmajanduse otstarbel

ÄRI- JA KOOSTÖÖMUDELITEGA SEOTUD PARIMAD PRAKTIKAD, MIS PAKUVAD HUVI

Kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine

- bioenergia ressursside ja kasutuspotentsiaali kaardistamine

Ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine

- praktiline ringmajanduse ärimudelite juhend ettevõtetele näidete ja käepäraste tööriistadega

Koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel

- ringmajandusürituste (temaatilised seminarid, laadad jm) korraldamine
- maakondliku ringmajanduse spetsialisti ametikoha loomine
- ringmajanduskeskused / parandustöökojad / uuskasutuskeskused: koostöös lähivaldadega kas parandustöökoja rajamine ja/või töötubade korraldamine, kuidas esemeid parandada, taastada, teha vanast uus jne
- maakondlikud koolitused, eksperdid

Uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine

- ringmajanduse kohalik või piirkondlik toetusmeede
- KOV või omavalitsusliidu algatatud detailplaneeringud ja projektid spetsiifiliselt ringmajanduslike äripindade loomiseks ja edendamiseks
- uuring küsimuses, millised jäätmed vallas tekivad, miks võiks olla teisele ettevõttele toore

III KOOSTÖÖ

RINGMAJANDUSE ALANE MAAKONDLIK KOOSTÖÖ

- Tartu maakonna KOV-ide ühises ringmajanduse visioonis on kaks peamist geograafilist koostööpiirkonda: maakondlik koostöö ja Lõuna-Eesti regiooni koostöö
- Üheks eesmärgiks on maakondliku ringmajanduse spetsialisti töökoha loomine, kes omaks suuremat ülevaadet ringmajanduse hetkeseisist ja võimalustest
- Perspektiivseteks tegevusteks on maakondlikud koolitused ja eksperdid

LISA 1. TARTU MAAKONNA RINGMAJANDUSE ARENDAMISE VÄLJAKUTSED

ANDMEKVALITEET KOV PÕHISES VAATES:

- Jäätmete käitlemist iseloomustavad statistilised andmed ei anna ringmajanduse kohta head ülevaadet kohaliku omavalitsuse ning maakondade lõikes. Näiteks puudub jäätmekäitlejatel kohustus anda KOV põhised infot jäätmete edasise töötlemise kohta mujale transportimisel. KOV-il puudub, niisiis, jäätmemajandusega seotud otsuste tegemiseks oma piirkonna põhine operatiivne info. Tulevikus oleks vaja jagada jäätmekäitlejate infosüsteemist andmeid jäätmete edasise töötlemise sihtotstarbe ja mahtude kohta KOV keskkonnatöötajatele. Selle saavutamiseks võiks KOV lisada info andmise nõuded jäätmehankesse ja -lepingusse, et tekitada võrdlusvõimalused. Praegusel ajal ongi juba algatatud reaalajamajanduse projekt, mis võib mõne aasta pärast KOV-i saadava jäätmeinfo kvaliteeti parandada.
- Paljud maakonna elanikud käivad tööl Tartu linnas ja saavad seal jäätmeid tasuta ära anda. See paisutab statistikas Tartu linna ja vähendab seda ümbritsevate valdade tekitatavate jäätmete mahte. Mõelda tuleks meetodite peale, mis võimaldaks seda kõrvalekallet mõõta ja arvestada juhtimisotsuste tegemisel. Võiks vaadelda statistikat maakonna tasandil, sest laiema piirkonna kokkuvõttes tekib informatiivsem andmestik, kus niisuguseid hälbeid on vähem.
- Praegune jäätmete andmekogumise süsteem on ehitatud riigi vajadustest lähtudes, mistõttu täpset omavalitsuse vaadet on sealt raske saada. Taaskasutuse ja ringlusse võtmise materjalide arvestuse osas on meetodikad kiirelt muutunud. Sellegipoolest on KOV-il keeruline hinnata konkreetseid mahte jäätmekäitluse eesmärkide täidetuse kontrolliks. Seetõttu oleks tarvis välja töötada ja juurutada parem jäätmete taaskasutusse ja ringlusse võtmise mõõtmise meetodika lisaks riigile ka KOV tasemel.

MUU ANDMEKVALITEETI PUUDUTAV:

- Jäätmete kogumise süsteemis on kohati erinevad hinnad ja tingimused. Elanikud võivad seetõttu jäätmeid suunata soodsamatesse kanalitesse, tekitades täiendavaid transpordivoogusid. Seetõttu tuleks leppida kokku ühtsed hinnad ja tingimused, mis võimaldaksid mh elanikel jäätmemajanduses hõlpsalt orienteeruda.
- Ringmajanduse tegelike mahtude kohta on info puudulik, näiteks parandamise mahtude kohta. Ringmajandus kui tegevusvaldkond on puudulikult statistikas kajastatud. Vajalik oleks leida koostöös huvipooltega ettevõtjaid võimalikult vähe koormav ja reaalajas töötav süsteem ringmajanduse tegevuste kajastamiseks. Üheks probleemiks on, et ringmajandust mõõdetakse jäätmekäitluslubade järgi, samas kui osadel taaskasutuse ettevõtetel niisugust luba praktikas pole. Näiteks Tartus toimib 521 töötajaga ja enam kui 54 milj eurose kvartalikäibega Foxway 100% ringmajanduse valdkonnas, kuid selliste ringmajandust eest vedavate ettevõtete käekäiku ametlik statistika ei pruugi näidata, kui neil puudub jäätmekäitluse luba.
- Maakonna statistikas ilmneb kummalisi hälbeid eri jäätmeliikide osas, kuna ettevõtete ja eraisikute jäätmeid jäätmearuandluse infosüsteemis (JATSi) ei eristata. Jäätmete mahtude alusel otsuste tegemiseks oleks hea omada võimalust vaadelda eraldi elanike jäätmete mahte. Seetõttu tuleks statistikavaadetes lisada võimalusel elanike ja ettevõtete jäätmete mahtude eristamise võimalus.

JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMINE:

- Jäätmete liigiti kogumine algab kodust ja töökohalt, kus võib aga nappida sorteerimise alast teadlikkust, teadmist ja tehnilist lahendust. Teadlikkuse ja teadmise puudus põhjustab segaolmejäätmete suurt mahtu ja vähendab liigiti kogutud mahtu. Seetõttu tuleks luua elanikele selgemad sorteerimise juhendid ja leida lahendused, mis võimaldaksid jäätmeid mugavalt nii koguda kui ka ära viia. Valmistuda tuleb järjest detailsemaks sorteerimiseks. Seega, kodune jäätmeanumate süsteem peaks olema laiendatav. Tuleks hinnata ja motiveerida sorteerimist lisaks segaolmejäätmete kõrgemale hinnastamisele ka sorteerimise tunnustamisega.
- Eri jäätmeliikide kogumise eeskirjad ja värvikoodid on vastuolulised ja ühtlustamata. Olmejäätmete kogujal on raske oma olmejäätmeid õigesti sorteerida. Seetõttu tuleks leppida kokku ja rakendada riigi tasemel ühised standardid, et saavutaksime kergemini liigiti kogumise eesmäärke.
- Kompostimise sertifitseerimise lahendus vajab edendamist. Näiteks Aardlapalus kompostitakse praegusel ajal biojäätmeid, kuid tooted lähevad taaskasutustoiminguga R12 (eeltöötlus) alla, samas kui sisuliselt oleks õigem R30 (taaskasutustoiming).
- Korralikud ja väärtust omavad jäätmed lähevad kahjuks sageli koos väheväärtuslikega ümbertöötluks. Sellisel moel pole väärtusloome ringmajanduse olulise komponendina täielikult rakendatud. Jäätmejaamade juurde võiks rajada taaskasutuse keskused. Tallinna linn on seda juba teinud ning selle tulemusena asjade parandamise ja uuesti kasutusse andmise võimalus ja maht suureneb. Võiks suurendada ringlusse suunatavate toodete mahtu näiteks uuskasutuse bussiga nagu Nõo alevikus, mis teavitab ja kogub elanikelt kasutuskõlblikke esemeid.

LISA 2. ARENGU INDIKAATORID

1. JÄÄTMEAJANDUSE EDENDAMINE

1.1. Jäätmekava. Millisele lävendile vastab KOV-i kehtiv jäätmekava?

Eeskujulik - jäätmekavas on määratud eesmärgid ja tegevused, kuidas suurendada jäätmete ringlusse võtmist. 2022. aastal valmis värsket jäätmekava.

1.2. Jäätmehoolduseeskiri. Millisele lävendile vastab kehtiv jäätmehoolduseeskiri?

Eeskujulik - jäätmehoolduseeskirjas on sätestatud, et korraldatud jäätmeveo raames on liigiti kogumine (lisaks segaolmejäätmetele vanapaber, bio- ja suurjäätmed) kõigile jäätmevaldajatele kohustuslik. Jäätmeliigina lisandub uuel hankeperioodil (2023. aasta lõpus) pakendi- (kohtkogumisenä), klaasi- ning aja- ja haljastusjäätmete ringid.

1.3. Jäätmevaldaja register. Kas KOV-is on jäätmete tekkest ülevaate saamiseks kasutusel jäätmevaldaja register?

Edasijõudnu - veebipõhine register.

1.4. Koostöö taaskasutusorganisatsioonidega. Kas omavalitsusel on lepingud taaskasutusorganisatsioonidega saavutamaks pakendijäätmete kokku kogumise KOV territooriumilt?

Edasijõudnu - lepingud taaskasutusorganisatsioonidega on uuendatud/sõlmitud viimase viie aasta jooksul

1.5. Jäätmete edasise käitlemise korraldamine. Kuivõrd KOV panustab jäätmete tekkimise vähendamisse ja vältimisse ning on läbi mõelnud, mis saab kogutud jäätmetest?

Eeskujulik - on nõutud, et vähemalt 50% jäätmeveo raames kogutud jäätmetest on võetud ringlusse

1.6. Pakendijäätmete liigiti kogumine. Milline on pakendijäätmete liigiti kogumise võrgustik?

Edasijõudnu - igas punktis peab olema võimalik anda ära kõiki pakendite liike vähemalt kolmeks liigiks kogutuna. Igas punktis on võimalik anda ära kõiki pakendite liike, alates uuest jäätmeveoperioodist (detsember 2023) rakendame pakendijäätmete kohtkogumist kohustusliku teenusena. Hetkel jääb alles ka avalik pakendijäätmete võrgustik ja lisanduvad avalikud klaasikonteinerid ja vanapaberikonteinerid lisaks.

1.7. Korraldatud jäätmevedu. Kas KOV on taganud toimiva jäätmeveo sõlmides kontsessioonilepingu jäätmekäitlejaga?

Hetkel KOJV raames kogume segaolmejäätmeid, toidujäätmeid, paberit ja pappi, suurjäätmeid. Uuest perioodist lisandub pakendijäätmete kohtkogumine kohustusliku teenusena, vabatahtliku teenusena nii aia- ja haljastusjäätmete ringid kui ka klaasi kogumine. Toidujäätmete kogumine läheb kohustuslikuks kõigile, kes ei komposteerid.

1.8. Jäätmejaamade lahtiolekuaegade paindlikkus. Kuivõrd jäätmejaamades toimub jäätmete vastuvõtt?

Eeskujulik - vähemalt viiel päeval nädalas sh ühel puhkepäeval. Kokku vähemalt 40 tundi nädalas ja vähemalt 8 tundi ühel puhkepäeval. Kasutame Tartu linna jäätmejaamasid, selleks olemas leping.

1.9. Jäätmete liigiti vastuvõtt jäätmejaamades. Milliseid jäätmeliike jäätmejaamad liigiti vastu võtavad?

Eeskujulik – on loodud võimalused asjade korduskasutusse suunamiseks (tooted või tootekomponendid, mis ei ole veel jäätmeteks muutunud). Korduskasutus tähendab, et asja kasutatakse uuesti selle esialgsel otstarbel, seega aitab korduskasutus jäätmeteket vähendada või vältida. Korduskasutussüsteemi näide on mööbli või riiete viimine taaskasutuspoodidesse.

1.10. Jäätmekorralduse info kodulehel. Kas elanikud on informeeritud jäätmehooldusteenuste sisust ja teenusepakkujatest?

Edasijõudnu - omavalitsuse veebilehel on leitav informatsioon jäätmeteket vältivate tegevuste kohta

2. KOHALIKE RESSURSSIDE KESTLIKU KASUTAMISE SOODUSTAMINE

2.1. Taastuenergiaalade planeerimine. Kas omavalitsuse üld- või eriplaneeringus on käsitletud taastuenergiaalaid?

Edasijõudnu - omavalitsuse üld- või eriplaneeringus on eraldi käsitletud taastuenergiaalaid. Käib uue üldplaneeringu koostamise protsess ja hetkel kehtivas ei ole taastuenergiaalaid planeeritud. Uues üldplaneeringus leiavad need käsitlust.

3. RINGMAJANDUSALANE TEAVITUSTEGEVUS

3.1. Elanikkonna jäätmemajanduse alase teadlikkuse tõstmine. Kas KOV teavitab elanikke ringmajanduse põhimõtetest ja vajalikkusest?

Eeskujulik – viiakse läbi vähemalt üks jäätmemajanduse alane teabepäev, kooluts, infotund või kampaania aastas.